

ERHVERVSJURA

Tvister om nødtestamenter kan være svære at afgøre

ARV: For at ændre sit testamente med kort varsel kræves bl.a., at der er sikkerhed for, at nødtestamentet stammer fra den døende, samt at ordlyden er udtryk for vedkommendes egen beslutning.

LARS BO LANGSTED
professor,
Juridisk Institut,
Aalborg Universitet

finans@finans.dk

De fleste mennesker ved, at hvis man vil oprette et testamente, kan man gå ned til notaren og få det oprettet der. Notaren skal primært sikre, at testator er den, han giver sig ud for at være, og at han i øvrigt er ved sin fornufts fulde brug. Gør man sådan, sikrer man sig imod, at forbigående arvinger senere kan få held med at hævde, at testamentet ikke er gyldigt, fordi testator slet ikke mente, hvad han skrev, at han altid havde hadet katte, og at det derfor er underligt, at han skulle testere fire millioner til Kattens Værn, eller hvad de nu kan finde mærkeligt (ud over naturligvis det forhold, at de ikke selv er blevet betænkt i testamentet).

Arveloven åbner også mulighed for, at man i stedet kan oprette et såkaldt "vidnetestamente". Her er tanken, at de to vidner træder i stedet for notaren til at sikre, at arvelader faktisk mente, hvad han skrev i testamentet.

Fordelen ved et notar-testamente frem for et vidnetestamente er bl.a., at notaren sørger for, at der bliver opbevaret en kopi af testamentet, så man efter et dødsfald altid kan konstatere, om der er et sådant testamente.

Så er der imidlertid også en helt tredje mulighed – nemlig muligheden for at oprette et "nødtestamente". Det er beregnet på situationer, hvor testator på grund af sygdom eller ulykke er ude af stand til at oprette et notar- eller et vidnetestamente. Det er imidlertid en mere "usikker" form for testamente og er derfor tænkt som en art sikkerhedsventil, således at en person, der er i umiddelbar fare for at dø, kan oprette et testamente uden nogen krav til formen og på den måde træffe beslutning om fordeling af sine ejendele. Indtil 2007 var der nogle få formkrav til sådan et nødtestamente, men i den nye arvelov fra det år afskaffede man formkravene for i stedet at lægge vægt på, at der, som det hed i den betænkning, der udgjorde grundlaget for den nye arvelov: "... foreligger en testamenterisk disposition, som med sikkerhed kan siges at

stamme fra den pågældende person, og som er udtryk for personens beslutning.«

Betingelsen for at oprette et nødtestamente er i loven blot beskrevet således: »Den, der på grund af sygdom eller andet nødstilfælde er forhindret i at oprette testamente (på den normale måde) ... kan på en hvilken som helst måde oprette et nødtestamente.«

Selvom dette umiddelbart kan se både enkelt og indlysende ud, er det langt fra altid let at afgøre, om betingelserne for at oprette et nødtestamente konkret har været til stede, og om der overhovedet er tale om et nødtestamente eller ej. Disse vanskeligheder blev meget klart illustreret i en Højesteretsdom fra sidste uge.

Sagen handlede om en ældre mand, der havde haft forskellige sygdomme og nu var blevet indlagt på hospitalet efter et fald. Han var blevet indlagt den 27. juni og døde den 2. juli. Han var under indlæggelsen blevet behandlet intensivt med en svær infektion. Den 1. juli – hvor det mulige nødtestamente også var blevet oprettet – havde han været nogenlunde klar, og han havde ikke talt med hverken de pårørende eller hospital-

personalet om, hvorvidt han regnede med snart at dø. Et af vidnerne forklarede under sagen, at han havde fået at vide, at afdøde fem minutter før han døde havde bedt om et spejlæg.

Det lå fast, at afdøde havde bedt sin søster og dennes mand om at kontakte en advokat med henblik på, at afdøde ville oprette et testamente dagen efter, nemlig den 1. juli. Søsteren fik imidlertid ikke fat i advokaten, og der var lidt uklarhed om, hvorvidt søsteren og dennes mand havde lovet at komme op på hospitalet den 1. juli. Det gjorde imidlertid den afdødes hjemmehjælper, som han havde et langvarigt bekendtskab med, og da hverken advokaten eller søsteren og dennes mand dukkede op, dikterede den nu afdøde et dokument, som hjemmehjælperen skrev ned, først i kladde og lidt senere i renskrift. I dokumentet stod der, at en mangeårig bekendt skulle være bobestyrer og universalarving med nogle få undtagelser, blandt andet hans bil. Øverst på dokumentet stod der: »afleveres til advokat (af søsteren), dikteret af (afdøde) skrevet af (hjemmehjælperen).«

Søsteren og dennes mand protesterede efter afdødes

død mod, at der var tale om et gyldigt testamente.

Når man læser afgørelsen, er der vel næppe nogen tvivl om, at afdøde nok havde anset dokumentet som en slags kladde, der senere skulle »gøres til« et rigtig testamente af advokaten, men også at det var udtryk for hans sidste vilje med hensyn til fordelingen af hans bo. Det springende punkt var nu, om dokumentet kunne accepteres som et nødtestamente.

Byretten fandt ikke, at det var bevist, at der var tale om et nødtestamente. Retten lagde bl.a. vægt på, at der havde været tale om et ikke underskrevet notat, der skulle videre til advokat for at blive endeligt, og at »det ikke stod klart for alle, at hans død var nært forestående«.

Landsrettens tre dommere omvendt, at der var tale om et gyldigt nødtestamente. De lagde bl.a. vægt på, at afdøde selv havde »været klar over, at han snart skulle dø«, og at han på grund af sygdom havde været forhindret i at oprette testamente efter de sædvanlige regler, idet advokaten ikke kunne komme til stede den 1. juli. Og selvom der

Som man kan se, er det fortsat en hård nød at knække at finde ud af, om betingelserne for at lave et nødtestamente konkret er opfyldt.

havde været tale om et notat, der skulle videre til advokat, indeholdt det bestemmelser om, hvordan hans aktiver skulle fordeles. Landsretten fandt derfor, at bestemmelserne i notatet var udtryk for afdødes sidste vilje.

Højesteret gik det så den anden vej igen. Her fandt tre dommere, at der ikke var tale om et nødtestamente, medens to dommere var enige med landsretten.

Flertallet i Højesteret, altså de tre dommere, syntes for så vidt ikke at tvivle på, at notatet »indeholder en angivelse af, hvorledes der skal forholdes med hans aktiver efter hans død«. Til gengæld finder de ikke, at betingelserne for overhovedet at oprette et nødtestamente

var opfyldt. De mener således, at afdøde »ikke har ment, at han befandt sig i en nødsituation i lovens forstand, da han dikterede indholdet af notatet«, og de fortsætter, at han »således har ment, at der var tid nok til at oprette et testamente efter de almindelige regler herom«. Endelig tilføjer de: »og efter vores opfattelse var det i hvert fald muligt at oprette et sædvanligt vidnetestamente på dette tidspunkt«.

Mindreallet fandt, at notatet var udtryk for afdødes sidste vilje og fandt i modsætning til flertallet, at betingelserne for et nødtestamente var opfyldt. De lagde således til grund, at afdøde »var klar over, at han snart skulle dø«, og da advokaten ikke dukkede op den 1. juli, fandt de det godt gjort, at afdøde var i en situation, hvor han på grund af sygdom var forhindret i at oprette et normalt testamente.

Det var fint, at den nye arvelov afskaffede formkravene til et nødtestamente – f.eks. at det skulle være underskrevet af afdøde – men som man kan se, er det fortsat en hård nød at knække at finde ud af, om betingelserne for at lave et nødtestamente konkret er opfyldt.

Det er en kompliceret affære at afgøre, om betingelserne for at lave et nødtestamente er opfyldt. Foto: Jyllands-Posten